

Монографија о Мехмеду Соколовићу, поред историјске, има и своју књижевну вриједност. За сваку похвалу су стил и језик, ослобођен сувог казивања. Књига

је украшена с 49 илустрација. Издавачева библиотека „Човек у времену“ добила је њоме још једно изузетно дјело.

Мр Милорад П. Радусиновић

НАУЧНИ СКУП ЈУГОСЛОВЕНСКИХ И ИТАЛИЈАНСКИХ ИСТОРИЧАРА О I СВЈЕТСКОМ РАТУ

У Центру за научне скупове у Херцег-Новом од 22. до 25. априла 1981. године одржано је девето засједање Југословенско-италијанске комисије за историју. Тема засједања била је *Југословенско-италијански односи у првом свјетском рату*. Скуп је организовала Комисија Савеза друштава историчара Југославије за сарадњу са историчарима Италије, а домаћин је било Друштво историчара Црне Горе.

Сарадња југословенских и италијанских историчара има већ дугу традицију, а обавља се преко заједничке југословенско-италијанске комисије. Скупови које ова комисија организује имају карактер научних конференција, односно „малих конгреса“ како су их италијански историчари назвали, које на дневни ред стављају крупније научне проблеме. Они окупљају по десетак експерата са сваке стране, што омогућава да овакве конференције задрже високи научни ниво и у многоме доприносе објективнијем сагледавању крупних историјских проблема. Осим тога, резултати оваквих скупова имали су утицаја, а требало би да имају и више, на интeрпретације историјских процеса у убјеницима историје, нарочито оних који су се збивали у оквиру односа народа Југославије и Италије.

Рад Југословенско-италијанске комисије историчара и њених научних скупова био је увијек у функцији продубљивања пријатељских односа између наше двије државе. Због тога су ови скупови изазивали пажњу не само научне него и шире културне и политичке јавности, тако да су им

осим научних радника редовно присуствовали и истакнути политички и државни функционери, културни и јавни радници. Такав рад наишао је и на друштвено признање. Тако су се међу првим добитницима високог италијанског одликовања „Ossimo d'oro“ („Златни Осим“) нашли и предсједници италијанског и југословенског дијела Комисије историчара професори Франко Валсеки (Franco Valsecchi) и Раде Петровић, што на одређени начин представља признање и Комисији у цјелини.

До сада су научни скупови југословенских и италијанских историчара наизмјенично одржавали у Италији (Милано, Таорина, Фиренца и Ређо Калабрија) и Југославији (Београд, Дубровник, Сарајево и Љубљана). Скупови у нашој земљи одржавани су наизмјенично по републикама. Тако је домаћин Деветог засједања била Црна Гора. Конференцију је у име Републике-домаћина поздравио члан Извршног вијећа Скупштине СР Црне Горе др Божица Ивановић, републички секретар за образовање, културу и науку.

Девето засједање Југословенско-италијанске комисије за историју имало је на програму три теме.

Прва тема била је посвећена изворима и литератури о југословенско-италијанским односима у првом свјетском рату. О овој теми су поднесена два реферата. О југословенским изворима и литератури о југословенско-италијанским односима реферат је поднио проф. др Раде Петровић, а о италијанској историографији о јужним Словенима у периоду 1914—

1918. проф. др Алфредо Брећа (Vrećcia). Било је предвиђено да о овој теми поднесу реферате и проф. др Федерико Курато (Federico Curato) и др Богдан Кризман, али су аутори били спрјечени да узму учешћа на скупу. Њихово одсуство надомјестила је, на извјестан начин, жива дискусија која се о овој теми развила.

Друга је тема била посвећена италијанској политици према питању југословенског уједињења у првом свјетском рату. У расправи о овој теми, осим политичких, доминирали су економски и војни аспекти. Са југословенске стране поднесена су два реферата и проф. Драгован Шепић, „Италија и питање југословенског уједињења“ и пуковник др Петар Опачић, „Српско-италијански војни односи и стварање Југославије“. С италијанске стране учествовали су проф. др Пјетро Пасторели (Pietro Pastorelli), генерал Марио М. Монтанари (Mario M. Montanari), „Италија и војне операције на српском фронту 1914—1918“, и проф. др Едоардо Дел Векјо (Eduardo Del Vecchio), „Комерцијални проблеми и перспективе Италије и Јужних Словена у току првог свјетског рата“.

У оквиру треће теме „Српско-италијански и црногорско-италијански односи и Албанија у југословенско-италијанским односима“ поднесени су следећи реферати: проф. др Драган Р. Живојиновић, „Србија, Крфска декларација (1917) и политика Италије“, др Новица Ракочевић, „Политика Италије према Црној Гори у току првог свјетског рата (1914—1918)“ и др Славко Мијушковић, ванредни члан ЦАНУ, „О неким аспектима италијанско-црногорских односа за вријеме првог свјетског рата“. С италијанске стране учествовали су: проф. Пјетро Пасторели, „Албанија у италијанско-југосло-

венским односима у току првог свјетског рата“ проф. др Антонело Ф. М. Бјађини (Antonello F. M. Biagini), „Односи између Италије и Црне Горе у току првог свјетског рата (1914—1918)“ и Ара Анђело (Angelo), који је поднио усмено саопштење. Са становишта црногорске историје посебно су занимљиви реферати Едорда Дел Векјо и Антонела Ф. М. Бјађинија, које објављујемо у овом броју Историјских записа.

У вези са свим темама развила се веома жива и плодна дискусија, која је показала висок степен толеранције и разумијевања. Дискусија је показала да су готово сви реферати рађени претежно на бази домаћих извора док су извори друге стране мање коришћени. Отуда је испало да су понекад пренаглашавани, па и оправдавани концепти сопствених влада. Дискусија је зато помогла да се таква гледишта исправе и објективизирају, у чему и јесте преваходни значај оваких скупова.

По завршетку научног дијела скупа одржана је заједничка сједница Комисије, на којој је извршена анализа реализације закључака претходних сједница, нарочито у погледу могућности реципрочног објављивања реферата у научним часописима. Закључено је да се наредно засједање, које ће бити посвећено југословенско-италијанским односима од завршетка првог свјетског рата до тзв. римских уговора 1924. године, одржи у Италији.

Друштво историчара Црне Горе, као домаћин научног скупа у Херцег-Новом, учинило је са своје стране све да скуп у организационом погледу што боље успије. На крају засједања за учеснике скупа организована је краћа екскурзија по Боки Которској.

Др Радоје Пајовић